

VÄGEN FRÅN POLICY TILL PRAKTIK - ETT STUDIEBESÖK I EDINBURGH UNIVERSITETS- BIBLIOTEKS FORSKNINGSDATAUNIVERSUM

Det har skrivits mycket litteratur de senaste åren, dels om forskningsdata generellt och dels om hur stödet kring forskningsdatahanteringen byggs upp, inte minst på universitetsbiblioteken. Utmaningarna är många, från de juridiska frågeställningarna till den faktiska hanteringen av olika typer av data. Vilka specialistkompetenser som är centrala för en framgångsrik verksamhet och hur dessa roller samordnas inom universitet är något som Edinburghs universitetsbibliotek arbetar med. Bland annat har universitetet en policy för forskningsdata sedan 2011 och vi var nyfika på hur de arbetar med att stödja sina forskare med forskningsdatahantering. På Malmö högskolas bibliotek pågår under 2016 ett projekt för tillgängliggörande av forskningsdata. En studieresa till Edinburgh hösten 2016 kunde genomföras med ett resestipendium från Svensk biblioteksförning.

Under de fem år som gått sedan policyn fastställdes har biblioteket byggt upp en stödverksamhet med databibliotekarier, tagit fram system för lagring och tillgängliggörande och arbetat aktivt med att sprida kunskap och kompetens om forskningsdata ut på universitetet. De delade med sig av sina erfarenheter, vilket gav oss viktiga insikter och inspiration om hur en stödverksamhet för forskningsdata på ett lärosäte kan utvecklas från policy till praktik.

Databibliotekarier, dataintervjuer och data science

I Edinburgh finns flera databibliotekarier med kompetenser inom skilda områden och som arbetar med stöd genom hela livscykeln för forskningsdata. Till exempel erbjuder de stöd för skapande och granskning av datahanteringsplaner, tillgängliggörande och återanvändande av forskningsdata, men forskarna kan också konsultera bibliotekarierna om de behöver leta upp särskilda typer av data och bearbeta och analysera den. En stor del av forskningsdatahanteringen handlar om *data curation*, det vill säga att behandla, vårda och förvalta, data på olika nivåer. Bland annat kan forskare få hjälp med att beskriva och tillgängliggöra dataset

i universitetets institutionella dataarkiv, Datashare. Dessutom erbjuds stöd för att arbeta med beskrivningen av dataset ner på variabelnivå för statistisk analys och återanvändning.

En betydande del av arbetet är de utåtriktade insatser som sker för att sprida kunskap, medvetenhet och intresse för forskningsdata bland universitetets forskare. Detta sker främst genom workshops och besök ute i verksamheterna. I diskussionerna framkom hur viktigt det är med hjälp när frågor och problem uppstår, vilket är svårt att planera i förtdid.

”They want it when they need it, you can’t provide it in advance.”

För att möta detta behov måste stödet samlas och bygga på forskarnas behov och sätt att uttrycka detta. Dessutom har det alltmer tydliggjorts att det krävs olika upplägg i olika discipliner, vilket kanske inte är förvånande. Bara ordet data skapar ofta förvirring, till exempel känner forskare inom vissa ämnen sig inte alls bekväma med att prata om sin empiri som data. I Edinburgh har de nyligen valt att skapa en gemensam struktur för allt stöd kallat *Research data service*. En viktig poäng som lyfts fram är att forskare inte vill få förklarat för sig hur livscykeln för data ser ut genom olika modeller eller diagram:

”They don’t want to study the data work, they want to do and manage their research.”

Från diskussionerna med Edinburghs databibliotekarier tar vi därför med oss att utgå från användarnas egna uttryck för vad de vill göra före, under och efter ett projekt med sin data.

En viktig aspekt för att kunna öka kontakten med forskarna om forskningsdata är att sprida arbetet och kunnandet om ämnet till fler medarbetare inom stödverksamheterna. I Edinburgh har ett sätt att göra detta varit att låta ämnesbibliotekarier (*liaison librarians*) genomföra den onlinekurs, Mantra, som de utvecklat. I Edinburgh satsade de dessutom särskilt på att alla bibliotekarier som går kursen ska hålla dataintervjuer. Deras erfarenhet är att dataintervjuerna synliggör

mycket av den tysta kunskapen som forskarna besitter om sin empiri och att det tydliggör för bibliotekarierna vilka frågor som kan uppstå när man ska hantera forskningsdata för att beskriva och tillgängliggöra den. Detta är något som vi själva erfarit i liknande intervjuer kring forskningsdata som vi genomfört under vårt projekt. Förhoppningen är att ämnesbibliotekarierna med deras nära kontakt med fakulteter och forskare ska kunna få en bättre förståelse för forskningsdatahantering och vara mer involverade i att stödja sina forskare. Det finns dock en distans mellan att arbeta konkret med forskningsdata som databibliotekarie och med annat forskarstöd på biblioteket. Delvis handlar det om kompetenser som behöver byggas upp och fördjupas för alla bibliotekarier verksamma på forskningsbibliotek. Forskningsdata är trots allt ett relativt nytt verksamhetsområde för oss att ta oss an i biblioteksverksamheten.

I Edinburghs arbete handlade det initialt mycket om själva lagringen av data. I takt med att allt fler systemlösningar har kommit på plats såväl hos dem själva lokalt som på andra håll till exempel EUs olika initiativ, blir det andra delar av forskningsdatahanteringen som blir alltmer tydliga. Nyligen genomförde de *Data and software carpentry workshops*, det vill säga handfasta aktiviteter i hur man använder olika mjukvaror för statistisk analys, mjukvaru- och databashantering. Det är tydligt att forskningsdatahantering inte stannar vid enkla metadatabeskrivningar på bibliografisk nivå. En sådan

utveckling kring databibliotekarierollen går mot *data science librarian*, vilket i princip betyder att kunskaper om dataanalys behöver finnas inom biblioteket.

Utmaningarna

“The researchers take this as an admin job.”

Den kanske största utmaningen är avsaknaden av en forskardriven agenda för forskningsdata. Många forskare ser det fortfarande som ett administrativt arbete. Inom biblioteksverksamheter som arbetar med att bygga upp forskningsdatakompetenser behöver vi fler fallstudier från olika discipliner och där dataintervjuerna är ett utmärkt redskap. I den forskningsdatapolicy som används i Edinburgh, och de exempel som finns från finansiärer, är det fortfarande mjukt formulerade krav med liten eller ingen uppföljning av dem. Möjligheten ligger därför mer i att föra en diskussion kring policy och tolkning av vad kraven innebär just för den data eller empiri som ska samlas in i ett särskilt projekt än i konkret uppföljning av om man följer policy.

Att arbeta nära fakulteterna och forskarna tas också upp som recept på framgång och det är viktigt att hitta eldsjälarna eller så kallade *data champions*, inom fakulteterna. Utvecklingen av ett nytt stöd måste få lov att ta tid och stödet bör utformas i nära samarbete med dem som ska använda det. Vissa svårigheter som uppstod i det inledande arbetet i Edinburgh berodde på att de fick prata om exempelvis lagringstjänster som

ännu inte fanns på plats. Där ser situationen annorlunda ut för oss som ska utveckla forskningsdatastöd idag.

För att kunna möta omvärldens nya krav vad gäller hantering och tillgängliggörande av forskningsdata behövs både nya funktioner, kompetenser och samarbeten på tvärs. Även om de i Edinburgh har lång erfarenhet och god kompetens inom området uttrycker de svårigheter med att förankra arbetet på universitetet. Biblioteken har en roll att spela tillsammans med andra stödverksamheter som IT, arkiv, kommunikationsavdelning och grants office. De utmaningar och vägval som forskningsbiblioteken står inför är många. I och med de nya EU-kraven om forskningsdatahanteringsplaner från och med 2017 blir frågan aktuell för de forskare som söker medel därifrån. Biblioteken kommer med stor sannolikhet att bli inblandade i att stödja och erbjuda hjälp vid tolkningen av de policies och krav som utvecklas just nu.

Databibliotekarier har många skilda uppgifter och vilka av dessa som vi på Malmö högskola ska fokusera på är en fråga som just nu diskuteras flitigt. Behöver vi möta upp behovet av statistiksupport i likhet med de diskussioner som finns i Edinburgh just nu kring att ha en helpdesk för statistikfrågor? Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att statistisk data ju bara är fråga om *en* typ av data, den så kallade fyrkantiga och kvantitativa. Det finns en mångfald av empiri i olika discipliner. Från bibliotekets håll kan vi identifiera att det finns en lucka att fylla som gäller att stödja forskningsdatahantering före, under och efter forskningsprojekt och att behovet av stöd kommer öka, men var det ska organiseras inom lärosätet är en större fråga. Även om biblioteken skulle satsa enbart på ett tillgängliggörande perspektiv, att stödja beskrivning och lagring i system som Datashare, skulle det inte räcka med mer kunskap och förståelse om metadata. Det kommer också att krävas förståelse för förutsättningarna för att återanvända, bearbeta och använda data grundat i forskarnas ämnestillhörighet och olika forskningspraktiker. ■■■■■

Tack till Tony Mathys, Cuna Ekmekcioglu, Stuart MacDonald, Robin Rice, Laine Ruus och Dominic Tate som tog sig tid att prata med oss under ett intensivt och lärorikt studiebesök i oktober 2016.

TIO TANKAR OM FORSKNINGSDATA-STÖD

1. Viktigt att diskutera vad forskningsdata är för olika vetenskapliga discipliner
2. Svårt med mjuka policies som inte följs upp men använd dem för dialog
3. Dataintervjuer är ett bra redskap för att skapa mer ämnesbaserad kunskap
4. Forskare vill veta vad de kan få hjälp med, inte hur forskningsdataprocessen modelleras
5. Fokus måste vara vidare än att beskriva och tillgängliggöra forskningsdata i olika system
6. Flera olika funktioner på ett lärosäte måste samarbeta
7. Rikta insatser mot forskarstuderande som har möjlighet att arbeta in nya rutiner i sin forskning
8. Bra att ha med sig tydliga exempel på data champions som kan beskriva hur de arbetar
9. Single Point of Contact för stödet underlättar för forskarna